

KOMORA MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

UVOD

Tradicionalno, uloga farmaceuta bila je razvoj, izrada, nadzor i izdavanje lijekova. Farmaceutska struka bila je isključivo usmjerena na praćenje terapije i razvoj lijekova, a ne na samog pacijenta. Posljednji vijek obilježen je temeljnim i brzim promjenama terapijskih opcija i pristupa terapiji. Farmaceutska industrija preuzela je ulogu farmaceuta te se počela baviti proizvodnjom lijekova na veliko, samim time i tradicionalna uloga farmaceuta posljedično se mijenjala te je kao odgovor na te promjene razvijen novi koncept koji u središte djelovanja farmaceuta stavlja pacijenta, a koji podrazumijeva odgovorno pružanje sigurne i racionalne terapije pacijentu. Posljedično, farmaceutska struka počela se razvijati u novom pravcu razvijajući i jačajući farmaceutsku njegu i odnos sa pacijentom. Farmaceutska njega definirana je kao *skup aktivnosti i usluga koje farmaceut mora pružiti svom pacijentu, kako bi preko obilja farmakoterapijskih zadataka preventivne, kurativne i palijativne prirode, poboljšao kvalitetu života pacijenta*. Filozofija farmaceutske njege određuje da se farmaceut, koji doprinosi ili pruža farmakoterapijske usluge i njegu, mora uvjeriti da pacijent postiže željene rezultate. S tim na umu, farmaceut se mora koristiti svim metodama, sposobnostima i nadležnostima koje mu njegova profesija pruža. Farmaceut mora preuzeti odgovornost za rezultate svoga rada. Razvoj kompetencija u farmaciji jedan je od preduvjeta za pružanje kvalitetne farmaceutske njege, unaprjeđenje terapijskog ishoda i kvalitete života šire javnosti. Također, farmaceutska djelatnost usko vezana uz rad u javnim apotekama na globalnoj razini prolazi kroz snažne promjene, značajno obilježene potrebom reorijentacije s proizvoda (lijeka) na pacijenta (krajnjeg korisnika usluge). Već je od ranije poznato da kultura može uticati na očekivanja koja stručna tijela i javnost imaju od farmaceutske prakse. Religija, tradicija, povijest, iskustva i percepcija lijekova pružaju velik izazov jedinstvenom razumijevanju kompetencija u farmaciji. Spomenuti razlozi, potaknuli su Međunarodnu farmaceutsku federaciju (franc. *Fédération Internationale Pharmaceutique*, FIP) na razvoj Globalnog kompetencijskog okvira (engl. *Global Competency Framework*, GbCF). U skladu s time, FIP je 2012. godine završio i predstavio GbCF koji je nakon procjene u nekoliko zemalja Europe i svijeta postao međunarodno uvaženi *farmaceutski*

KOMORA MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

kompetencijski okvir. To ne znači da bi trebao postojati *jedinstveni* globalni kurikulum koji će odgovarati svim zemljama svijeta, već da on može biti preuzet od drugih zemalja i prilagođen vlastitim nacionalnim potrebama. Razvoju GbCF prethodilo je uporedno istraživanje, koje je uslijedilo nakon pregleda literature (2008. godine) i globalnog istraživanja (2009. godine) u kojima je prikupljeno 47 dokumenata s ciljem identificiranja zajedničkih obrazaca unutar različitih kompetencijskih okvira. FIP je 2020. godine završio novu verziju dokumenta pod nazivom GbCFv2, koji se trenutno smatra službenim dokumentom.

GbCFv2 čine četiri osnovne domene:

1. FARMACEUTSKO JAVNO ZDRAVLJE
2. FARMACEUTSKA NJEGA
3. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE
4. STRUČNO I LIČNO USAVRŠAVANJE

Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (SZO) osnovne zadaće farmaceuta su sljedeće: pružanje njege, donošenje odluka, komunikacija, upravljanje, cjeloživotno učenje, podučavanje i vođenje. Mnoge zemlje u Europi i svijetu razvile su svoje nacionalne kompetencijske okvire upravo prema prvoj verziji GbCF-a, a druga verzija ovog dokumenta, GbCFv2 pruža mogućnost ažuriranja i unaprjeđenja ovih kompetencija za Federaciju Bosne i Hercegovine. Originalni globalni dokument za procjenu kompetencija i nacionalni kompetencijski okviri zemalja u okruženju su osnova za prvi kompetencijski okvir magistara farmacije Federacije Bosne i Hercegovine.

KOMORA MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

U skladu sa članom 37., Statuta Komore magistara farmacije FBiH, Upravni odbor Komore magistara farmacije Federacije Bosne i Hercegovine na 4. sjednici, održanoj 10. decembra 2021. godine donosi:

KOMPETENCIJSKI OKVIR MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Kompetencijski okvir magistara farmacije Federacije Bosne i Hercegovine opisuje ukupno 4 domene, 23 kompetencije i 119 postupanja.

1. domena – Farmaceutsko javno zdravlje	
Kompetencija	Postupanje
1.1. Urgentni odgovor	1.1.1. Sudjelovanje u odgovoru na hitne slučajeve u javnom zdravstvu
1.2. Promocija zdravlja	1.2.1. Procjena primarne zdravstvene potrebe pacijenta/populacije (uzimajući u obzir kulturna i socijalna uvjerenja pacijenta/populacije)
	1.2.2. Savjetovanje i pružanje usluge u vezi s promocijom zdravlja; prevencija i kontrola bolesti (npr. vakcinacija); i zdrav način života
	1.2.3. Utvrđivanje i podržavanje nacionalnih i lokalnih zdravstvenih prioriteta i inicijativa
1.3. Informacije i savjeti o lijekovima	1.3.1. Savjetovanje pacijenta/populacije o sigurnoj i racionalnoj upotrebi lijekova i medicinskih uređaja (uključujući odabir, upotrebu, kontraindikacije, čuvanje i nuspojave lijekova koji se izdaju na recept i bez recepta)
	1.3.2. Utvrđivanje izvora, preuzimanje, evaluacija, organizacija, procjena i pružanje relevantnih i odgovarajućih informacija o lijekovima u skladu sa potrebama pacijenata i klijenata
	1.3.3. Podrška pacijentovoj upotrebi zdravstvenih informacionih tehnologija i digitalnih komunikacija (uključujući zdravstvena rješenja vođena informacionim tehnologijama)
2. domena – Farmaceutska njega	
Kompetencija	Postupanje
2.1. Procjena lijekova	2.1.1. Prikupljanje, analiziranje, istraživanje i tumačenje informacija o pacijentu i potrebama pacijenta u vezi s lijekovima (npr. indikacija, efikasnost, sigurnost i pridržavanje)
	2.1.2. Prikupljanje relevantnih informacija o pacijentu (uključujući historiju lijeka ili na primjer status imunizacije) i evidenciju alergija na lijekove i neželjene reakcije na lijekove u zdravstvenom kartonu pacijenta
	2.1.3. Identificiranje, određivanje prioriteta i praćenje lijek-lijek interakcija; lijek-bolest interakcije; lijek-pacijent interakcije; lijekovi-hrana interakcije

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

	2.1.4. Prikladan odabir lijekova (npr. prema pacijentu, bolnici, vladinoj politici itd.)
2.2. Pripremanje lijekova	2.2.1. Pripremanje lijekova (npr. privremeni, citotoksični lijekovi), utvrđivanje zahtjeva za pripremu (proračuni, odgovarajuća formulacija, postupci, sirovine, oprema itd.)
2.3. Doziranje	2.3.1. Tačno izdavanje propisanih lijekova, uključujući i propisani postupak provjere doze
	2.3.2. Tačna prijava neispravnih ili nekvalitetnih lijekove odgovarajućim autoritetima
	2.3.3. Odgovarajuća provjera recepta, osiguravajući da se recepti pravilno i zakonito tumače
	2.3.4. Poznavanje rukovanja sa uređajima za doziranje (npr. inhalator ili mjerač glukoze u krvi)
	2.3.5. Dokumentiranje i postupanje prema greškama nastalim u doziranju
	2.3.6. Primjena i održavanje sistema izvještavanja o greškama nastalim u doziranju i sistema "skorog promašaja"
	2.3.7. Označavanje lijekova (potrebnim i odgovarajućim informacijama)
	2.3.8. Učenje i postupanje u skladu s prethodnim "skorim promašajima" i "greškama u doziranju"
2.4. Lijekovi	2.4.1. Savjetovanje pacijenta o pravilnim uslovima skladištenja lijekova i osiguranja da se lijekovi skladište na odgovarajući način (npr. vlaga, temperatura, rok upotrebe itd.)
	2.4.2. Odgovarajući odabir formulacija i koncentracija lijekova za blaže bolesti (npr. proljev, zatvor, kašalj, peludna groznica, uboda insekata itd.)
	2.4.3. Osiguravanje odgovarajućih lijekova, puta, vremena, doze, dokumentacije, radnje, oblika i odgovora za pojedine pacijente
	2.4.4. Pakiranje lijekova radi optimizacije sigurnosti (osiguravanje odgovarajućeg prepakiranja i označavanja lijekova)
2.5. Monitoring terapije lijekovima	2.5.1. Primjena smjernica, dijagnostičko-terapeutskih vodiča/kliničkih vodiča, protokola i puteva liječenja
	2.5.2. Primjena praćenja terapije lijekovima i procjena ishoda (uključujući objektivne i subjektivne mjere)
	2.5.3. Identificiranje, određivanje prioriteta i rješavanje problema upravljanja lijekovima (uključujući greške)
2.6. Konsultovanje pacijenata i dijagnoza	2.6.1. Davanje prikladnih uputa pacijentu i njegovatelju (npr. članovima obitelji)
	2.6.2. Procjena i dijagnosticiranje na osnovu objektivnih i subjektivnih parametara mjerenja (gdje je primjenjivo)
	2.6.3. Evaluacija, procjena i razvoj obrazovanja o zdravstvenoj pismenosti i savjetovanju o lijekovima i zdravstvenim potrebama

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

	2.6.4. Diskutovanje i dogovaranje s pacijentom o odgovarajućoj upotrebi lijekova, uzimajući u obzir sklonosti pacijenta
3. domena – Organizacija i upravljanje	
Kompetencija	Postupanje
3.1. Budžet	3.1.1. Poznavanje organizacione strukture radnog mjesta
	3.1.2. Efektivno određivanje i primjenjivanje budžeta
	3.1.3. Upravljanje odgovarajućim zahtjevima za naknadu
	3.1.4. Osiguranje finansijske transparentnosti
	3.1.5. Osiguranje odgovarajućih referentnih izvora za naknadu usluge
3.2. Upravljanje ljudskim resursima	3.2.1. Demonstracija organizacijskih i upravljačkih vještina (npr. planiranje, organizovanje i upravljanje lijekovima; upravljanje rizikom; samoupravljanje; upravljanje vremenom; upravljanje ljudima; upravljanje projektima; upravljanje politikama.)
	3.2.2. Identificiranje i upravljanje ljudskim resursima i pitanjima uposlenika
	3.2.3. Prepoznavanje i upravljanje potencijalom svakog člana osoblja i korištenje sistema za upravljanje učinkom (npr. provođenje ocjenjivanja osoblja)
	3.2.4. Prepoznavanje vrijednost farmaceutskog tima i multidisciplinarnog tima
	3.2.5. Podržavanje i olakšavanje obuke osoblja i kontinuirani profesionalni razvoj
3.3. Poboljšanje usluga	3.3.1. Identificiranje, implementiranje i nadziranje nove usluge (u skladu s lokalnim potrebama)
	3.3.2. Rješavanje, praćenje i sprečavanje problema povezanih s lijekovima
3.4. Nabavka	3.4.1. Pristupanje pouzdanim informacijama i osiguravanje najisplativijih lijekova u pravim količinama i sa odgovarajućim kvalitetom
	3.4.2. Razvoj i implementacija planova za vanredne situacije u slučaju nestašice
	3.4.3. Efikasno povezivanje nabavke s potrebama, upravljanje lancem opskrbe i mehanizmima plaćanja
	3.4.4. Osigurati da ne postoji sukob interesa
	3.4.5. Identifikacija i odabir pouzdanog dobavljača
	3.4.6. Odabir pouzdane opskrbe visokokvalitetnim proizvodima (uključujući odgovarajući postupak odabira i nabave, isplativost, pravovremenu dostavu)
	3.4.7. Nadgledanje aktivnosti nabavke
	3.4.8. Razumijevanje metoda nadmetanja i procjene ponuda
3.5. Upravljanjem lancem opskrbe	3.5.1. Posjedovanje znanja o skladištenju lijekova kako bi se smanjile greške i maksimizirala tačnost

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

	3.5.2. Provjera pouzdanosti sistema dostave
	3.5.3. Osiguranje efikasnog upravljanja zalihama
	3.5.4. Osiguranje logistike za isporuku i skladištenje
	3.5.5. Implementiranje sistema za vođenje dokumentacije i evidencije
	3.5.6. Preuzimanje odgovornosti za kvantifikaciju i predviđanje lanca isporuke
	3.5.7. Ublažavanje rizika od nestašice i zaliha lijekova povezivanjem i odgovarajućom komunikacijom sa zdravstvenim osobljem, zainteresiranim stranama u zdravstvu, klijentima / kupcima i pacijentima
3.6. Upravljanje radnim mjestom	3.6.1. Rješavanje i upravljanje svakodnevnim pitanjima upravljanja
	3.6.2. Demonstracija sposobnosti donošenja tačnih i pravovremenih procjena i odluka
	3.6.3. Osiguranje da su rasporedi izrade/proizvodnje na odgovarajući način planirani i vođeni
	3.6.4. Osiguranje da je radno vrijeme pravilno planirano i upravljano
	3.6.5. Pобољшanje i upravljanje pružanjem farmaceutskih usluga
	3.6.6. Prepoznavanje i upravljanje apotekarskim resursima (npr. finansijskim, infrastrukturnim)
4. domena – Stručno i lično usavršavanje	
Kompetencija	Postupanje
4.1. Komunikacijske vještine	4.1.1. Jasna, precizna i prikladna komunikacija dok ste u ulozi mentora ili tutora
	4.1.2. Efikasna komunikacija sa zdravstvenim osobljem i osobljem za socijalnu pomoć, pomoćnim osobljem, pacijentima, njegovateljem, klijentima/kupcima i njihovom rodbinom i porodicom, koristeći razumljivu terminologiju i provjeravajući razumijevanje
	4.1.3. Prilagođavanje komunikacije tako da odgovara pacijentovim potrebama (uključujući zdravstvenu pismenost, kulturne ili jezične barijere, socijalne potrebe i emocionalni status)
	4.1.4. Upotreba odgovarajućih komunikacijskih vještina (npr. verbalne i neverbalne) za uspostavljanje i održavanje odnosa sa pacijentom i drugima, uključujući komunikaciju putem digitalnih i elektroničkih platformi
4.2. Kontinuirani profesionalni razvoj	4.2.1. Dokumentiranje aktivnosti kontinuiranog profesionalnog razvoja
	4.2.2. Angažman sa studentima / pripravnicima / študentima
	4.2.3. Evaluiranje znanja i vještina
	4.2.4. Identifikacija potreba za učenjem i razvojem
	4.2.5. Evaluiranje progressa u učenju i razvoju
	4.2.6. Identificiranje da li je potrebna stručnost/ekspertiza izvan trenutnog opsega znanja
	4.2.7. Propoznavanje vlastitih ograničenja i djelovanje prema njima

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

	4.2.8. Uticaj kontinuiranog profesionalnog razvoja na performanse na radnom mjestu
	4.2.9. Demonstracija angažmana/učešća u profesionalnom razvoju i aktivnostima cjeloživotnog učenja
4.3. Digitalna pismenost	4.3.1. Identifikacija, upravljanje, organizovanje, pohranjivanje i dijeljenje digitalnih informacija
	4.3.2. Krićka procjena, analiza, evaluacija i/ili tumaćenje digitalnih informacija i njihovih izvora
	4.3.3. Gdje je primjenjivo, sudjelovanje u digitalnim zdravstvenim uslugama koje promoviraju zdravstvene ishode i uključivanje u digitalne tehnologije (npr. platforme društvenih medija i mobilne aplikacije) kako bi se olakšala diskusija s pacijentom i drugima
	4.3.4. Održavanje privatnosti pacijenta i sigurnosti digitalnih podataka vezanih za pacijenta i radno mjesto
4.4. Interprofesionalna kolaboracija	4.4.1. Poštivanje i priznavanje stručnosti, uloge i odgovornosti kolega i drugih zdravstvenih radnika
	4.4.2. Sudjelovanje, saradnja, savjetovanje u donošenju terapijskih odluka i korištenje odgovarajućih preporuka u multidisciplinarnom timu
	4.4.3. Uključivanje u zajedničku praksu, istraživanje i pružanje usluga kako bi se optimizirali zdravstveni ishodi pacijenta
	4.4.4. Uključivanje u izgradnju odnosa sa zdravstvenim radnicima omogućavajući rješavanje sukoba, timski rad, komunikacija i savjetovanje
	4.4.5. Demonstracija uzajamnog poštovanja i usvajanje zajedničkih vrijednosti na radnom mjestu i prema brizi o pacijentu
4.5. Vođenje i samoregulacija	4.5.1. Primjena vještine asertivnosti (poticanje povjerenja)
	4.5.2. Demonstriranje sposobnosti vođenja i vještina upravljanja, inicijative i efikasnost
	4.5.3. Upravljanje rizikom
	4.5.4. Davanje prioriteta radu, tačnosti i upravljanju vremenom
	4.5.5. Razvoj, implementacija i nadgledanje inovativnih ideja
	4.5.6. Prepoznavanje i opis emocionalnih informacija o sebi i drugima (npr. samosvijest, samoregulacija, motivacija, socijalne vještine i empatija)
	4.5.7. Demonstracija fleksibilnost i prilagodljivost različitim uslovima i okolnostima
	4.5.8. Prepoznavanje kada ste pogođeni padovima ili stresom i snalaženje pomoću efikasnih strategija suočavanja (otpornost)
4.6. Pravna i regulatorna praksa	4.6.1. Primjena regulatornih pitanja i ključnih aspekata registracije i zakonodavstva u oblasti lijekova
	4.6.2. Primjena principa poslovne ekonomije i prava intelektualnog vlasništva, uključujući osnove tumačenja patenata

A: Tuzlanska bb (Lamela B, niz IV) . **T/F:** +387 33 207 384; 209-832

W: www.farmaceutskakomora.ba . **E:** farmaceutskakomora@bih.net.ba

KOMORA

MAGISTARA FARMACIJE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

	4.6.3. Biti svjesni postojanja novih lijekova i biti sposobni da identifikujete nove lijekove na tržištu
	4.6.4. Pridržavanje zakona o lijekovima sa potencijalom za zloupotrebu
	4.6.5. Primjena principa marketinga i prodaje
	4.6.6. Uključivanje u politiku zdravlja i lijekova
	4.6.7. Prepoznavanje koraka potrebnih za stavljanje medicinskog proizvoda ili lijeka na tržište, uključujući sigurnost, kvalitet, djelotvornost i farmakoekonomske procjene proizvoda
4.7. Stručna i etička praksa	4.7.1. Podizanje svijesti i primjena lokalnih/nacionalnih etičkih kodeksa
	4.7.2. Savjesno brinuti o pacijentu i javnom zdravlju
	4.7.3. Održavanje privatnosti i povjerljivosti (sa pacijentom i ostalim zdravstvenim radnicima)
	4.7.4. Pridržavanje zakona o privatnosti pacijenta, uključujući medicinsku dokumentaciju
	4.7.5. Razmatranje dostupnih dokaza i pružanje podrške pacijentu u donošenju informirane odluke o upotrebi lijekova
	4.7.6. Pribavljanje pristanka pacijenta (povremeno može biti implicitno)
	4.7.7. Prepoznavanje vlastitih profesionalnih ograničenja kao i ograničenja drugih u timu
	4.7.8. Profesionalna odgovornost za sve donesene odluke i preduzete radnje
	4.7.9. Svijest o društveno odgovornoj praksi (uključujući kulturne i socijalne potrebe; kulturnu sigurnost, poštovanje i odgovor; različitost, jednakost i inkluzivnost).
4.8. Osiguranje kvaliteta i istraživanja na radnom mjestu	4.8.1. Primjena rezultata istraživanja i razumijevanje analize rizika i koristi (npr. pretklinička, klinička ispitivanja, eksperimentalna klinička farmakološka istraživanja i upravljanje rizikom)
	4.8.2. Revizija kvaliteta usluge (zadovoljavanje lokalnih i nacionalnih standarda i specifikacija)
	4.8.3. Razvoj i implementacija standardnih operativnih procedura
	4.8.4. Osigurati da se odgovarajuća ispitivanja kontrole kvaliteta izvršavaju i njima upravlja na odgovarajući način
	4.8.5. Osigurati da lijekovi nisu falsifikovani i da zadovoljavaju određene standarde kvaliteta
	4.8.6. Utvrđivanje i procjena dokaza kako bi se poboljšala upotreba lijekova i usluga
	4.8.7. Identifikacija, istraživanje, provođenje, nadgledanje i održavanje istraživanja na radnom mjestu (praksa vođena istraživanjem)
	4.8.8. Primjena, vođenje i održavanje sistema izvještavanja o farmakovigilanciji (npr. prijava neželjenih reakcije na lijekove)
	4.8.9. Iniciranje i implementiranje revizije istraživačke aktivnosti